

Asia: VN/18505/2021

Hallituksen esitys eduskunnalle digitaalista henkilöllisyyttä koskevaksi lainsäädännöksi

Kommentit esityksen tavoitteista ja ehdotetuista ratkaisuista yleisesti

Kommentit yleisesti esityksen tavoitteista ja ehdotetuista ratkaisuista

Esityksen tavoitteena on mahdollistaa Digi- ja väestötietoviraston digitaalisen henkilöllisyyden palveluiden sekä laajasti yhteiskunnan palveluissa käytettävän Poliisin tarjoaman digitaalisen henkilöllisyydestodistuksen tuottaminen. Esityksen yhtenä erityisenä tavoitteena on rakentaa edellytyksiä henkilön itsensä toimesta tapahtuvaan henkilöön itseensä liittyvien viranomaisten vahvistamien tietojen jakamiseen (ns. itsehallittava identiteetti).

Lisäksi esityksen tavoitteina on mahdollistaa henkilön käytössä olevista asiakkuuksista riippumaton tunnistautuminen sähköisiin julkishallinnon palveluihin yhdenvertaisesti myös ulkomaalaisille sekä henkilöille, jotka eivät joko voi tai halua käyttää älypuhelinia, sekä varmistaa julkisen hallinnon vahvan sähköisen tunnistamisen kustannusten hallittavuus ja ennakoitavuus.

Opetus- ja kulttuuriministeriö pitää uudistuksen tavoitteita kannatettavina.

Kommentit digitaalisesta henkilöllisyydestodistuksesta

-

Kommentit ulkomaalaisen digitaalisesta asiointivälineestä

Esityksessä ehdotetaan uutta ulkomaalaisen digitaalista asiointivälinettä. Ulkomaalaisen digitaalisen asiointivälineen myöntäminen edellyttäisi henkilön rekisteröintiä väestötietojärjestelmään siten, että menettelyn yhteydessä ulkomaan kansalaiselle myönnetään henkilötunnus. Henkilötunnuksen uudistamisen hankkeessa valmisteltujen uudistusten myötä tämä olisi mahdollista entistä laajemmalle henkilökunnalle ja voitaisiin suorittaa etärekisteröintimenettelyssä. Etärekisteröinnistä säädetään VTJ-lain 9 a §:ssä. Henkilö voisi samassa yhteydessä ottaa käyttöönsä ulkomaalaisen digitaalisen asiointivälineen. Tässä yhteydessä on otettava huomioon, että ulkomaalaisen digitaalisen asiointiväline olisi maksullinen siten, että käyttöönottoon sisältyisi viranomaismaksu,

joka olisi esityksen mukaan 12-13 euroa. Etärekisteröinti vaikuttaisi myös vaativan passin tai henkilökortin, jolloin tosiasiaa maksu on suurempi niille joilta ne puuttuvat. Tämä koskisi erityisesti tilanteita, missä yksilö haluaisi hakea opiskelemaan Suomeen ja käytännössä nämä kustannukset olisivat pelkästään hakemuksen jättämistä varten, ennen varmuutta onko hän saanut opiskelupaikkaa vai ei. Tämä tarkoittaa sitä, etteivät kaikki hakijat olisi valmiita maksamaan tuossa vaiheessa asiointivälineen saannista. Näin ollen opetushallinnon alalla ei todennäköisesti voida luopua olemassa olevista järjestelyistä henkilön yksilöimiseksi, ja esityksessä ehdotettu auttaa vain osittain kv-opiskelijoiden prosessia.

Kommentit luonnollisen henkilön tunnistusvälineestä

-

Kommentit ehdotetusta toimintamallista ja viranomaisten tehtävistä palveluiden tuottajina

-

Esitysluonnokseen sisältyvät säädösehdotukset ja niiden perustelut

Kommentit hallituksen esityksen luonnoksesta sekä esitetystä sääntelystä yleisesti

-

Kommentit ehdotuksesta Digi- ja väestötietoviraston digitaalisen henkilöllisyyden palveluista annettavaksi laiksi

-

Kommentit ehdotuksesta digitaalisesta henkilöllisyystodistuksesta annettavaksi laiksi

-

Kommentit muuhun ehdotettavaan lainsäädäntöön

-

Kommentit henkilötietojen käsittelyä koskevista sääntelyratkaisuista sekä tietosuojaa koskevista kysymyksistä

-

Kommentit esityksen perustuslakia ja säätämisyjärjestystä koskevista kysymyksistä

-

Kommentit esityksessä esitetystä alustavasta kilpailuoikeudellisesta arviosta

-

Kommentit muista esitykseen ja sen valmisteluun liittyvistä oikeudellisista kysymyksistä

-

Vaikutusten arviointi

Kommentit vaikutusten arvioinnista yleisesti

Vaikutusten arviointeja tulisi hallituksen esityksen osalta tarkentaa, erityisesti lapsivaikutusten ja yhteiskunnallisten vaikutusten osalta yhdenvertaisuusnäkökulmasta.

Kommentit taloudellisista vaikutuksista

-

Kommentit vaikutuksista viranomaisten toimintaan

-

Kommentit muista yhteiskunnallisista vaikutuksista ja ympäristövaikutuksista

-

Millaisia vaikutuksia ehdotetulla sääntelyllä olisi oman organisaationne tai toimialanne näkökulmasta?

-

Kohdennetut kysymykset vaikutusten arvioinnin tarkentamiseksi jatkovalmistelun aikana (lausunnonantaja voi valita itselleen soveltuvat teemat)

Julkishallinnon toimijoita pyydetään arvioimaan, millaisia määrärahaveikutuksia (esimerkiksi järjestelmäkustannuksia tai henkilöstökustannuksia) esitetyllä lainsäädännöllä ja ratkaisuilla arvioidaan olevan organisaatiossa sekä ottamaan kantaa ovatko muutokset hoidettavissa nykyisten määrärahojen puitteissa vai vaativatko ne lisämäärärahoja.

-

Kiellettyä valtiontukea ja kilpailuneutraliteettia koskevia kysymyksiä on käsitelty valmistelun aikana, mutta näitä kysymyksiä ei ole kyetty arvioimaan tyhjentävästi. Miten arvioisitte näitä kysymyksiä ja miltä osin esitettyä arviota olisi erityisesti tarkennettava? Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotuksilla olevan kilpailulle sekä olemassa olevien että tulevaisuudessa kehittyvien palveluiden näkökulmasta?

-

Vastaavatko suunnitellut ratkaisut asiointipalveluiden tarpeeseen?

-

Miten arvioitte ehdotusten vaikuttavan tunnistuksen hyödyntäjien toimintaan, esimerkiksi asiointipalveluiden tarjoajiin? Onko ehdotuksella vaikutuksia esimerkiksi sähköisen tunnistamisen käyttöön, liiketoiminnan kannattavuuteen tai investointien tarpeeseen?

-

Millaisia teknisiä toteutuksia tai hankintoja digitaalisen henkilöllisyystodistuksen ja/tai ulkomaalaisen digitaalisen asiointivälineen hyödyntäminen osaltanne tai toimialallanne edellyttäisi sähköisessä ja/tai käyntiasiointinnissa? Miten tämä vertautuu tunnistuspalveluiden ostoon luottamusverkoston toimijoilta?

-

Mitä vaikutuksia digitaalisen henkilöllisyystodistuksen ja/tai ulkomaalaisen digitaalisen asiointivälineen tarjoamisella yksityisen sektorin käyttöön on nykyiseen tunnistuspalveluiden hankintaan luottamusverkoston palveluntarjoajilta?

-

Onko esityksellä vaikutuksia uusien yksityisen sektorin tunnistusvälineiden tai -palveluiden tarjonnan syntymiseen luottamusverkostossa tai sen ulkopuolella?

-

Millä tavoin arvioitte esitettyjen ratkaisujen vaikuttavan nykyisten vahvan sähköisen tunnistamisen palveluntarjoajien liiketoimintaan? Onko tähän vaikutusta sillä, missä määrin ja kuinka kauan palveluntarjoajille maksettaisiin tunnistustapahtumista julkisen sektorin palveluihin tai sillä, onko digitaalinen henkilöllisyystodistus luottamusverkostotoimijoiden hyödynnettävissä maksutta?

-

Millä tavoin arvioitte ehdotusten vaikuttavan ulkomaisiin yrityksiin ja asiointipalveluihin?

-

Miten esitetyt ratkaisut ja ehdotettava sääntely vastaavat erityisryhmien tarpeisiin erilaisissa asiointitilanteissa? Onko yhdenvertaisuus otettu riittävästi huomioon?

-

Arvioitteko, että hankkeessa esitetty ratkaisu parantaa alle 15-vuotiaiden mahdollisuuksia sähköiseen asiointiin? Mahdollistavatko ratkaisut sen, että asiointipalvelut voivat halutessaan huomioida palvelussaan henkilön iän? Onko alaikäisten asiointimahdollisuuksien mahdollisella laajenemisella vaikutuksia asiointipalveluiden tuottamiseen?

Esityksessä ehdotetaan, että digitaalinen identiteetti sidottaisiin henkilökortin tai passin saantiin, jolloin alaikäisten sähköinen asioiminen edellyttäisi mainittua henkilöllisyystodistusta. Esityksessä ehdotetun mukaan digitaalisen henkilöllisyystodistuksen voisivat ottaa käyttöön kaikki sellaiset henkilöt, joilla on voimassa oleva suomalainen passi tai henkilökortti. Henkilökortilla tarkoitetaan tässä yhteydessä myös ulkomaalaisen henkilökorttia ja yli 15-vuotiaan alaikäisen henkilökorttia, jonka voi saada ilman huoltajien suostumusta. Tämä tarkoittaa, ettei alle 15-vuotias voisi saada digitaalista identiteettiä ilman huoltajien suostumusta. Toisin kuin vaikutukset lapsiin -jaksossa todetaan, alaikäisille ehdotettu ratkaisu ei siten lähtökohtaisesti parantaisi merkittävästi alle 15-vuotiaiden mahdollisuuksia sähköiseen asiointiin. OKM kannatti ohjausryhmän työskentelyn aikana, että digitaalinen identiteetti olisi mahdollista saada itsenäisesti ilman huoltajien suostumusta vähintään 13-vuotta täyttäneille. Alaikäisen tosiasialliseen mahdollisuuteen hankkia itsenäisesti digitaalinen henkilöllisyystodistus liittyy myös kysymys todistuksen maksuttomuudesta.

Edellä mainittua rajoitusta alle 15-vuotiaiden mahdollisuudesta saada itsenäisesti digitaalinen henkilöllisyystodistus tulisi kuvata paremmin lapsivaikutusten arviointia koskevassa jaksossa.

Millä tavoin arvioitte, että esitys vaikuttaa ulkomaalaisten henkilöiden mahdollisuuksiin käyttää asiointipalveluita Suomessa tai ennen maahan saapumista? Millaisia vaikutuksia esityksellä on työntekijöiden liikkuvuuteen?

-

Onko tietoturvallisuutta ja tietosuojaa koskevat kysymykset mielestänne otettu riittävästi huomioon esitetyissä ratkaisuissa ja ehdotetussa sääntelyssä?

-

Muut kommentit

Jos hallituksen esitys jää oleellista osin puutteellisiksi lausuttujen asioiden osalta, olisi tärkeää, että hallituksen esityksestä käy ilmi miten ja missä aikataulussa tulevaa lakia tullaan täydentämään näiden osalta. Yhtenä ratkaisuvaihtoehtona voisi olla uusi lupatyyppe, jolloin voidaan todennäköisesti helpommin ottaa huomioon digitalisuuden tuomat mahdollisuudet ja reunaehdot kehityksessä.

Lehikoinen Anita
Opetus- ja kulttuuriministeriö

Aalto Sami
Opetus- ja kulttuuriministeriö